

UN DOCUMENT NECUNOSCUȚ PRIVIND ORGANIZAREA PARTIDULUI NAȚIONAL ROMÂN PE TERITORIUL COMITATULUI SATU MARE

VIOREL CIUBOTĂ

După cum se știe în anul 1908 a fost adoptat Regulamentul de funcționare al Partidului Național Român precum și a clubului parlamentar care conținea 44 de paragrafe referitoare la scopul partidului și mergând până la atribuțiile organelor centrale și locale.

Este extrem de interesant faptul că în anul următor în 31 august 1909 s-a organizat Partidul Național Român comitantes Satu Mare care a ales în frunte pe dr. Vasile Lucaciu. S-a hotărât de asemenea că în cel mai scurt timp președintele să convoace „comitetele cercuale la o conferință, în care se vor decide normativile organizării¹”. Nu știu când s-a ținut această conferință dar este cert că până în data de 15 mai 1910 când s-a desfășurat adunarea de constituire a secției locale a P.N.R. în comuna Sătmărel² s-a tipărit deja „Normativul pentru organizarea Partidului Național Român, aparținător partidului naționalităților reprezentate în dieta țării, pe teritoriul comitatului Sătmar“.

„Normativul“, tipărit la tipografia „Carmen“ al lui Petru P. Barițiu din Cluj, cuprinde 13 pagini cu 36 de paragrafe.

Este un act deosebit de important care a stat la baza organizării secțiilor locale ale P.N.R. pe teritoriul comitatului Satu Mare. Cunoaștem până acum cazul comunei Sătmărel unde „Normativul“ a constituit baza desfășurării adunării de constituire³.

Este foarte probabil ca documentul să fi fost întocmit de dr. Vasile Lucaciu împreună cu Teofil Dragoș, mai ales dacă ținem seama de fraza îngrijită precum și de claritatea paragrafelor pe înțelesul tuturor.

Anexă:

NORMATIV

pentru organizarea Partidului Național Român, aparținător partidului naționalităților reprezentate în dieta țării, pe teritoriul comitatului Sătmar.

¹ *Lupta românilor din județul Satu Mare pentru făurirea statului național unitar român. Documente 1848—1918*, București, 1989, p. 352.

² *Ibidem*, p. 356. În adunare s-a dat citire acestui „Normativ“.

³ *Ibidem*.

NORMATIV
pentru
organizarea partidului național român,
apartinător
partidului naționalităților reprezentate în dieta
țării, pe teritoriul comitatului Sătmar.

I.

Dispoziții generale

§. 1.

Partidul național român, de pe teritoriul comitatului Sătmar, să organizează în partid politic, aparținând partidului naționalităților, reprezentat în dieta țării.

§. 2.

Membru partidului poate fi: fiecare cetățean ungar de naționalitate română, locuitor pe teritoriul comitatului Sătmar, trecut de etatea de 20 ani, și care stă pe baza programului național.

§. 3.

Scopul organizării este asigurarea liberei dezvoltări pe toate terele publice, economice, industriale și culturale, spre binele tuturor cetățenilor.

II.

Organizarea partidului

§. 4.

Afacerile partidului să administrează, conduc și controlează prin:

- a) Comitetul comunal;
- b) Comitetul cercual (cerc electoral);
- c) Comitetul comitatenz;
- d) Comitetul central al partidului.

A) Comitetul comunal.

§. 5.

Organizația partidului să face după comunele politice. Cetățenii, cari primesc și stau pe baza programului național, întrunindu-se în conferință, aleg din sinul lor comitetul comunal, care după împrejurările locale se poate compune din cel mult 24 membri.

§. 6.

Membrii comitetului comunal, aleg din sinul lor un prezident, un vice-prezident, un cassier și un controlor, care totodată e și notarul comitetului.

§. 7.

Comitetul comunal, ține cel puțin 2 ședințe la an. Să îngrijește, ca membrii partidului să fie în fiecare an chemați la o adunare generală. În adunarea generală, președintele espune situația politică, ear cassierul dimpreună cu controlorul prezintă socotelile de peste an ale comitetului.

Socotelile acestea au să fie cenzurate înainte de adunarea generală, de o comisie de 3 membrii, esmisă din partea comitetului comunal.

Comitetul comunal ține și mai multe ședințe la an, când află de lipsă președintele, în absența căruia vice-președinte, sau când cer cel puțin 3 membrii din comitet, convocarea ședinței comitetului.

Partidul organizat după comune, poate ținea și mai multe adunări generale, când află de lipsă președintele, sau când cer cel puțin 5 membri ai partidului, convocarea unei adunări generale.

§. 8.

În timpul alegerilor în congregațiunea comitatenză, sau în reprezentanța comunală, comitetul comunal, necondiționat ține ședință eventual convoacă adunarea generală a partidului, și stabilește ținuta partidului cu ocaziunea acestor alegeri, eventual designează membrii, pe cari îi candidează la aceste alegeri.

§. 9.

Membrii partidului conferesc și o taxă anuală benevolă, pentru acoperirea speșelor curente de partid.

Sumele adunate din taxele acestea, să administrează pe lângă libele de depuneri, în modul următor:

a) $\frac{1}{3}$ parte, să păstrează la cassieria comitetului comunal, pentru acoperirea speșelor curente a comitetului, având prezidentul comitetului a să îngrijă, ca după trebuințele locale, să se aboneze reviste poporale politice și economice pentru folosința membrilor partidului din comune.

b) $\frac{1}{3}$ parte să administrează la comitetul cercual, pentru acoperirea speșelor curente a partidului.

c) $\frac{1}{3}$ parte să lasă la dispoziția comitetului comitatenz.

§. 10.

Prezidenții și ceilalți funcționari ai comitatelor comunale, cercuale și comitatenze, nu sunt îndreptățiți a pretinde nici un fel de taxe sau diurne, pentru munca prestată de ei, iar speșele de călătorie la ședința ori cărui comitet, au să le supoarte din avutul propriu.

Toate sumele, cari trec peste trebuințele curente ale partidului și comitetelor, sunt a să capitaliză și păstră în libele de depuneri pentru viitor.

Comitetele cercuale și comitetul comitatenz dispun asupra sumelor capitalizate, însă concluzele comitetelor cercuale, sunt a să transpune la comitetul comitatenz spre aprobare.

§. 11.

Toate concluzele aduse de adunarea, sau comitetul partidului comunal, sunt a să transpune la comitetul cercual spre aprobare. Decisul co-

mitetului cercual, să poate apela la comitetul comitatenz, de unde și la comitetul central al partidului.

Comitetul comunal are să transpună la comitetul cercual, protocolul adunărilor generale, pe cum și socotelile.

§. 12.

Comitetul comunal e obligat a să îngrijii, ca partidul să fie reprezentat cu ocaziunea conscrierei alegătorilor, din partea autorităților administrative în lista electorală. Dacă vreunul din membrii partidului cu drept de vot, ar fi omis din listă, comitetul e îndatorat a raporta în scris, pe lângă indicarea datelor de lipsă, prezidentului comitetului cercual, care să va îngrijii, ca apelația să se înainteze la timp.

§. 13.

Prezidentul comitetului comunal e obligat a transpune prezidentului comitetului cercual până în 15 Decemvrie a fiecărui an, lista alegătorilor din comuna lui, valabilă pentru anul următor, reținând un exemplar pentru comitetul comunal.

B) *Comitetul cercual.*

§. 14.

Membrii comitetului cercual, sunt toți prezidenții comitetelor comunale, vice-prezidenții acelor comitete comunale, al căror prezident nu locuște în comună, și cel mult 12 din membrii comitetelor comunale, aleși de comitetul cercual, dintre aceia, cari desvoaltă zel deosebit, cu propagarea programului partidului național.

§. 15.

Membrii comitetului cercual, aleg din sânul lor, un prezident, un vice-prezident, un cassier, un controlor și un secretar, care e și notarul comitetului.

§. 16.

Comitetul cercual ține cel puțin o ședință la an. Mai multe, când află de lipsă prezidentul, sau cer convocarea cel puțin 5 membrii din comitet.

Convocarea comitetului cercual la ședințe, e datorința prezidentului.

§. 17.

Prezidentul să îngrijește de păstrarea listelor electorale, primite de la prezidenții comitetelor comunale. Să îngrijește, ca cassierul să administreze cuota comitetului cercual în libele de depuneri. Tot prezidentul asignează erogațiunile speselor curente.

§. 18.

Comitetul cercual e îndreptățit a alege prezidentul comitetului comunal, pentru acele comune, unde nu să află persoană acomodată, pentru purtarea agendelor de prezident.

§. 19.

Comitetul cercual supraveghează agendele comitetelor comunale, aprobă sau respinge concluzele comitetelor comunale și transpune protocoalele ședințelor comitetului cercual, prezidentului comitetului comitatenz.

După disolvarea dietei, comitetul cercual ține conferință, pentru stabilirea ținutei partidului, cu ocaziunea alegerilor dietale, și la convocarea comitetului comitatenz, candidează pe baza programului național, pe cea mai posibilă persoană, cu speranța reușitei în cercul său electoral.

Concluzele comitetului cercual — cu excepțiunea candidării, pentru alegerea dietală — să pot apela la comitetul comitatenz, și de acolo, la comitetul central al partidului.

§. 20.

Toate concluzele comitetelor cercuale sunt obligatorii pentru toate comitetele comunale și pentru toți membrii partidului, îndată după enunțarea lor, iar membrii partidului sunt obligați a să spune acelora, și a le execută și în caz de apelație, până când comitetul comitatenz, nu decide altcum.

§. 21.

În purtarea socotelilor comitetului cercual este normativ §. 9. aplicat la comitetul comunal.

§. 22.

În timpul alegerilor, pentru congregația comitatenză, comitetul cercual ține ședințe, în cari stabilește ținuta partidului față de aceste alegeri, designează persoanele, pe cari le și candidează la alegeri, de membrii în congregație.

C. Comitetul comitatenz.

§. 23.

Membrii comitetului comitatenz sunt foți prezidenții și viceprezidenții comitetelor cercuale, și cel mult 15 membrii aleși de acest comitet, dintre membrii partidului, cari desvoaltă zel deosebit cu propagarea programului partidului național.

§. 24.

Comitetul comitatenz, alege din sinul său un prezident, 2 viceprezidenți, un cassier, un controlor și 2 secretari, cari sunt totdeodată și notarii ședințelor comitetului.

§. 25.

Comitetul comitatenz ține cel puțin o ședință la an, mai multe când află de lipsă prezidentul, sau propun 3 membrii din comitet.

Convocarea comitetului la ședință, este datorința prezidentului.

§. 26.

În vederea alegerilor dietale, comitetul comitatenz ține una, sau după trebuință mai multe ședințe, în cari, în conțelegere cu comitetul central, decide asupra ținutei partidului, cu ocaziunea alegerilor.

§. 27.

Prezidentul comitetului comitatenz grijește, ca cassierul să administreze cuota comitetului comitatenz a taxelor de membrii, în libele de depunere, și asignează erogațiunile speselor curent.

§. 28.

Comitetul comitatenz supraveghiază agendele comitetelor cercuale, aprobă sau respinge concluzele acelora, decide în chestiile apelate de comitetele cercuale, începe sau pertractează chestiile de natură politică cu forurile administrative din comitat.

§. 29.

Concluzele comitetului comitatenz sunt obligatoare pentru toate comitetele cercuale și comunale, precum și pentru toți membrii partidului.

§. 30.

Comitetul comitatenz susține legătură directă cu comitetul central al partidului, lucră în toate chestiile partidului, în conțelegere cu comitetul central, căruia e obligat ai respecta și executa, concluzele administrative.

§. 31.

Prezidentul comitetului comitatenz ia parte la ședințele comitetului central.

III.

Dispoziții speciale

§. 32.

La conferințele naționale, convocate de comitetul central, sau de prezidentul comitetului național, sunt datori a lua parte: prezidentul și viceprezidentul comitetului comitatenz, toți prezidenții și viceprezidenții comitetelor cercuale, iar membrii acestor comitete sunt îndreptățiți la participare.

La caz, când vre-unul din prezidenți sau viceprezidenți nu iau parte la conferința națională, fără de a se scuza, aceia să consideră de demisionați.

Când prezidenții sau viceprezidenții comitetelor sunt într'adevăr împiedicați de a participa la conferința națională, comitetele respective sunt îndreptățite a alege delegați, cărora să le dee credenționale.

§. 33.

Considerând, că partidul național, în conferința ținută în 31 August 1909 în Baia-mare, a ales interimal prezidenții cercurilor electorale, aceștia sunt obligați să porceadă imediat după primirea acestui normativ, la organizarea partidului în cercuri comunale, designând într'o conferență prezidenții interimali pentru fiecare comună. Acești prezidenți sunt datori a provoca pe fiecare alegător de naționalitate română din comuna sa, comunicându-i scopul și normativul organizării, să între în partidul național și împreună cu membrii însinuați în acest partid, să consti-tuiască comitetul comunal.

§. 34.

Prezidenții comitetelor comunale sunt datori a comunica imediat după organizarea comitetelor comunale, prezidentului comitatenz in-terimal, pentru a se porcede la organizarea comitetelor cercuale și co-mitatenz, în mod definitiv.

§. 35.

Comitetele se aleg pe period de 5 ani, ear comitetul actual e dator a conduce alegerile noi, înainte de espirarea mandatului.

§. 36.

Concluzele comitetului central, sunt absolut obligătoare pentru toate comitetele, și pentru toți membrii partidului.